

สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี

นายอังกูล สัมคะเนย์

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

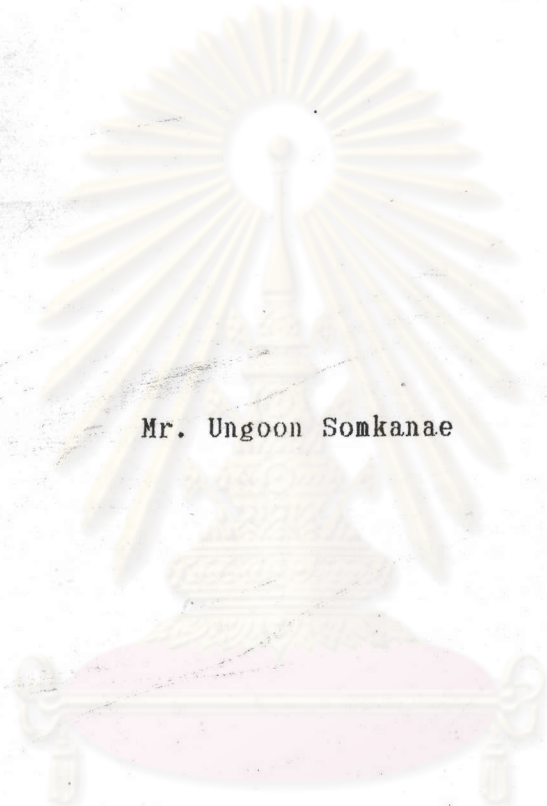
ISBN 974-581-441-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017 89

11034253

STATE AND PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF POPULAR WISDOM
IN CURRICULUM DEVELOPMENT IN ELEMENTARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION
OF THE OFFICE OF THE UBON RATCHATANI PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION

Mr. Ungoon Somkanae

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partrial Fulfillment of the Requirements
for the degree of Master of Education

Department of Educational Administration

Graduate School

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-581-441-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
โดย นายอังกูล สมคะเนย์
ภาควิชา บริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ สวัสดิ์ จงกล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

Mr. Ratan

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัญ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

Dr. Bhumee ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เฉรชอด)

Dr. Sawadit อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ สวัสดิ์ จงกล)

Dr. Jitthit กรรมการ
(อาจารย์ ดร.จิตติชัย เชื้อรัตนพงษ์)

อังกฤษ สมคะเนย์ : สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี (STATE AND PROBLEMS
OF IMPLEMENTATION OF POPULAR WISDOM IN CURRICULUM DEVELOPMENT IN
ELEMENTARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF THE
UBON RATCHATANI PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION) อ.ที่ปรึกษา : อ.สวัสดิ์ จงกล
207 หน้า. ISBN 974-581-441-5

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตร
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ในการวิจัย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด/อำเภอและกิ่งอำเภอ จำนวน 25 คน
ผู้บริหารโรงเรียน 308 คน ครูวิชาการโรงเรียน 308 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบ
สัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง และศึกษาจากเอกสาร

ผลการวิจัย คือ

(1) สภาพการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตร พบว่า ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน
และครูวิชาการโรงเรียน ส่วนใหญ่เห็นด้วยและได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของท้องถิ่น
มาใช้พัฒนาหลักสูตรในลักษณะการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ด้วยวิธีการเชิญเจ้าของ
ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือหรือช่างเทคนิคชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

(2) ปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตร พบว่า ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน
และครูวิชาการโรงเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับ ด้านงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ไม่ได้รับการสนับสนุนด้าน
นโยบายและการนิเทศติดตามผล ตลอดจนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านและการพัฒนา
หลักสูตร

ภาควิชา บริหารการศึกษา
สาขาวิชา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร
ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิติต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C342720 : MAJOR SUPERVISION AND CURRICULUM DEVELOPMENT

KEY WORD : POPULAR WISDOM/CURRICULUM/LOCAL

UNGOON SOMKANAE : STATE AND PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF POPULAR WISDOM IN CURRICULUM DEVELOPMENT IN ELEMENTARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF THE UBON RATCHATANI PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION. THESIS ADVISOR : SWAT CHONGKOL, 207 pp.

ISBN 974-581-441-5

The objective of this research was to study the state and problems of using the popular wisdom for curriculum development in primary schools under the Ubonratchatani Provincial Primary Education Office. The population and the sample were 25 provincial and district/subdistrict supervisors, 308 school administrators, and 308 academic teachers. The instruments used were questionnaires, interview forms, and document analysis forms.

Research findings were as follows :

1. The majority of supervisors, school administrators and academic teachers agreed with using popular wisdom for curriculum development. Popular wisdom which mostly used for curriculum development to suit local needs and situations was local occupations. It was specifically used for the improvement of teaching-learning or supplementary activities by inviting local handicraftsmen and village technicians to participate in curriculum development.
2. The problems faced by supervisors, school administrators and academic teachers in using the popular wisdom for curriculum development were that the allocated budget was inadequate, no due support on policy, supervision and follow up activities was made; and the lack of clear understanding in how to utilize popular wisdom for curriculum development, and how modify and develop curriculum to suit local needs and situations.

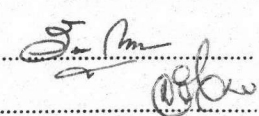
ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา บริหารการศึกษา

สาขาวิชา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร

ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของท่านอาจารย์สวัสดิ์ จงกล อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัย รวมทั้งตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เฌรชอด อาจารย์ ดร.นิพนธ์ ไทษพานิช และ อาจารย์ ดร.ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ เป็นอย่างยิ่งที่ได้กรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือ เพื่อแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ สำหรับการทําวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือ วิจัย ขอขอบคุณศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ที่กรุณาให้ข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย ขอขอบคุณศึกษา- นิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษาานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียน ที่กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัย ขอขอบคุณหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและสนับสนุน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอ/กิ่งอำเภอ ขอขอบคุณ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนทุนในการ วิจัย และขอขอบคุณ คุณสามารถ จันทร์สุรย์ ที่ให้กำลังใจในการจัดทำวิจัย

คุณประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยขอสนองพระคุณพ่อแม่ คุณพ่อดี สมคะเนย์ คุณแม่คุณ สมคะเนย์ ผู้ให้กำเนิด ขอขอบพระคุณ คุณแม่เพ็ญศรี ปรีธทอง คุณพ่อที่ ปรีธทอง ขอขอบคุณ คุณภาวินี สมคะเนย์ เด็กชายกฤษณะ สมคะเนย์ เด็กชายกิจวิริยะ สมคะเนย์ ที่ให้ การสนับสนุนทั้งด้านกำลังใจและงบประมาณมาโดยตลอด และขอขอบคุณเพื่อน ๆ ร่วมรุ่นทุกคนที่ ได้ให้ความช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา

อังกุล สมคะเนย์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	7
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	8
วิธีดำเนินการวิจัย	9
การนำเสนอผลการวิจัย	11
2. แนวคิด หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
ความหมายของหลักสูตร	14
องค์ประกอบของหลักสูตร	15
ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร	17
กระบวนการพัฒนาหลักสูตร	18
กระบวนการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น	19
การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น	22
หลักสูตรการประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) .	32
ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้าน	34
สภาพทั่วไปของภูมิปัญญาชาวบ้านในปัจจุบัน	37
แนวคิดและหลักการในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้จัดการเรียนการสอนและ พัฒนาหลักสูตร	55
สภาพของจังหวัดอุบลราชธานี	58

บทที่	หน้า
3. วิธีดำเนินการวิจัย	64
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	64
ขั้นตอนการวิจัย	64
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	65
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	67
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	68
การเก็บรวบรวมข้อมูล	69
การวิเคราะห์ข้อมูล	70
4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล	71
ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล	72
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาด้านนโยบาย การสนับสนุน และนิเทศ ติดตามผลการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตร	81
ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ พัฒนาหลักสูตร	103
ตอนที่ 4 ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน/โครงการ ที่สนับสนุนการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตร	128
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	131
สรุปผลการวิจัย	133
อภิปรายผลการวิจัย	137
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้	141
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	143
รายการอ้างอิง	144
ภาคผนวก	149
ประวัติผู้เขียน	207

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลแสดงจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับคืน	69
2	ข้อมูลสถานการณ์ภาพโดยทั่วไปของศึกษานิเทศก์ จำแนกตามเพศ ระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษา การได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับพัฒนาหลักสูตร	72
3	ข้อมูลสถานการณ์ภาพโดยทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามเพศ ระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษา การได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับพัฒนาหลักสูตร	75
4	ข้อมูลสถานการณ์ภาพโดยทั่วไปของครูวิชาการโรงเรียน จำแนกตามเพศ ระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษา การได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับพัฒนาหลักสูตร	78
5	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ/กิ่งอำเภอ เกี่ยวกับการนิยมนายแผนงาน/โครงการ ที่สนับสนุนการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา	81
6	ข้อมูลจากการสอบถามผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับนิยมนายแผนงาน/โครงการที่สนับสนุนการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา	83
7	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ/กิ่งอำเภอ เกี่ยวกับการสนับสนุนให้โรงเรียนนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา	87
8	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตรตามบทบาทของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ	90
9	ข้อมูลจากการสอบถามผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการสนับสนุนให้ครูนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา	92

ตารางที่		หน้า
10	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ/ กิ่งอำเภอ เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตร ให้ประสบผลสำเร็จดีขึ้น	95
11	ข้อมูลจากการสอบถามผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการนำภูมิปัญญา ชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จดีขึ้น	97
12	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ/ กิ่งอำเภอ เกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงาน นิเทศ ติดตามผลการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน มาใช้พัฒนาหลักสูตรและปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนประถม- ศึกษา	99
13	ข้อมูลจากการสอบถามผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานด้านนโยบาย การสนับสนุน และการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา	101
14	ข้อมูลจากการสอบถามครูวิชาการโรงเรียนเกี่ยวกับความคิดเห็นและสภาพการ นำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา	103
15	ข้อมูลจากการสอบถามครูวิชาการโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน ในแต่ละกลุ่มมาใช้พัฒนาหลักสูตร โดยจำแนกเป็นเรื่อง ระดับชั้น และกลุ่ม- ประสบการณ์	106
16	ข้อมูลจากการสอบถามครูวิชาการโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน มาใช้พัฒนาหลักสูตรในลักษณะต่าง ๆ	113
17	ข้อมูลจากการสอบถามครูวิชาการโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน มาใช้พัฒนาหลักสูตรในลักษณะต่าง ๆ	116
18	ข้อมูลจากการสอบถามครูวิชาการโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน มาใช้พัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไป และสาเหตุที่ไม่นำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนา หลักสูตร	120
19	ข้อมูลจากการสอบถามครูวิชาการโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานพัฒนา หลักสูตร	123

ตารางที่

หน้า

- 20 ข้อมูลจากการสอบถามครูวิชาการโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการได้รับการนิเทศ
ติดตามผลในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตร และข้อเสนอแนะใน
การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

126

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย